

Meghalt Lengyel Menyhért

Egy hónappal ezelőtt tért haza a 94 éves Lengyel Menyhért, aki szerdán, az esti órákban elhunyt.

Külföldön élt hosszú ideig, legutóbb Rómában. A Nyugat nemzedékéhez tartozott. Az első világháború után színigazgató volt egy ideig, aztán darabjai bejárták a világ színpadait. Leghíresebb munkája mindmáig A csodálatos mandarin librettója, amelyet Bartók Béla zenésített meg.

Munkásművelődés — Csongrádon

A közművelődés helyzetével és lehetőségeivel foglalkozott Csongrádon a városi tanács tegnap délelőtti végrehajtó bizottsági ülése.

Az iparosodó város közművelődési helyzete biztató lehetőségeket kínál, megnőtt az igény és az érdeklődés a differenciált kultúrálódásra. A jóirányú törekvéseket azonban sokszor korlátozza a tárgyi és anyagi problémák gyakorisága. Zsúfolt a városi könyvtár és a Kosuth művelődési központ, az igényeket korszerűen csak a Szabadság filmszínház tudja kielégíteni.

A beszámoló foglalkozott a munkásművelődés jelenlegi feltételeivel. A város ipari munkáslétszáma kétszerese a mezőgazdaságban dolgozóknak. Az iparosodás az általános műveltségi szint emelését is sürgeti, a fejlődéssel azonban nem sikerült eddig lépést tartani. Elő kell tehát segíteniük a munkások továbbtanulását, s Csongrádon is törekedni kell a művelődési lehetőségek bővítésén kívül az adott körülmények ésszerűbb, jobb kihasználására.

SZÁZÉVESEN

Hír: Ünnepelesen köszöntötték a 100 éves Kelemen Dezsőt. A társadalmi szervek nevében Molnár Imre, a Belváros III. pártalapszervezeténél tükára mondott beszédet, az üttörők énekkel és szavallattal köszöntötték az idős embert.

A tekintetekből sok mindent ki lehet olvasni. Ezen az ünnepségen olyan cinkoságot véltem felfedezni a pillantásokban, ami véd- és dacsövetséget jelent a természetet, pusztító erői ellen. Persze lehet-e egyáltalán a természet ellen szurkolni. Egyre kecsesebb a helyzetünk, erre különösen akkor döbbenünk rá, amikor egy százéves embernek gratulálunk. A 100-as szám misztikus — leginkább, ha életükről van szó.

Kelemen Dezső szikár termete, pirosposzsgás arca, tiszta értelme láttán azt gondolnánk, természetes, hogy az ember ilyen nagy kort éljen. Miért is ne, miért oly lehetetlen ez? A természetesség csak egy pillanatra szunnyad gondolataink között, hogy aztán átadja helyét a rácsodálkozásnak. A huszon-negyven-hatvan éves csodálkozásnak a nagykor hallatán. De Dezső bácsi is csodálkozik azon, miért érdekes ő számunkra?

— Minek akar írni rólam? Nekem olyan rövidnek tűnik, észre sem vettem, hogy százéves vagyok. Egyébként nem vagyok büszke a koromra.

A szobában mindenki mosolygott ezen a megjegyzésen, még a 93 éves Ilonka néni is. Dezső bácsi nem jött zavarba, hanem egy mondatot megtörte a csendet.

— Kilencvenhárom éve-

Somogyi Károlyné felvétele

sen én még táncoltam — ezt Ilonka néninek mondta.

— Mire emlékszik vissza legszívesebben? — kérdeztem tőle többször is.

— A munkámra, nagyon szerettem dolgozni. Ezért is jártam a világot, lestem a divatot, hogy itthon mindig újat adjak. Mindig sokat dolgoztam, de este korán lefeküdtem, és reggel korán keltem. Nem cigarettáztam, nem ittam, nem kártyáztam. Arra is ügyeltem, hogy ellenséget ne szerezzek magamnak. Mindenki jól jöttam, sohasem megfogtam, akkor sem vitákoztam, ha másnak nem volt igaza. Csendesesen éltem, egyszerűen.

Ez lenne a recept, ilyen egyszerű? — kérdeztem többször is magamban, miközben Kelemen bácsi figyelt, mit írok. — Soha nem unatkoztam — folytatta, mikor már nem jegyeztem el —, csak mostanában. Fáj nagyon a lábam, mióta elestem. Így nem megyek sehova. Meghallgatom a rádiót, tévét ritkán nézek. Ettől meg az olvasástól véres lesz a szemem. Az étvágyam jó még, mindent megesszek a tejet szeretem a legjobban. A húst nem.

Félbe hagyva a mesélést, megint egy kicsit elgondolkodott magában, de aztán lelkesen mondta: — Sokat láttam, nagy regényt tudnék írni.

En pedig nagyri riportot szerettem volna írni a hosszú élet titkáról. Vagy nincs is titok? Csak annyi lenne, amit Kelemen Dezső mondott: „Elni szeretek”...

Halász Miklós

A művelődési otthonok 25 éve

Jubileumi ünnepség Makón

A makói polgármester javaslata 1949. október 25-én kelt: vegyék városi kezelésbe a volt Hagymaházat, legyen az a művelődési, a kultúra otthona. Három nap múlva a városi közgyűlés jóváhagyta a határozatot, egy hónappal később, november 30-án megindult az élet Csongrád megye első művelődési otthonában: irodalmi kör, színjátszó csoport alakult, itt kapott otthont a már akkor majdnem 30 éves műltra visszatekintő Petőfi Dalkör, megalakították csoportjaikat a makói művészbarátok és táncolhattak a nagyteremben a fiatalok. 1951-ben József Attila nevét vette fel a kultúrház, ma: József Attila Művelődési Központ.

Az első, a makói kultúrház után sorra létesült a többi a megye városaiiban és falvaiban. A régi épületek kisebb-nagyobb átalakítása után olyan népművelő munkaközpontok, amelyek legfontosabb célja-feladata volt: a kultúra eszközeivel szolgáló társadalmi célokat és feladatokat.

A művelődési otthonok megalakulására az új szemléletű népművelő munka indulására, a szocialista kulturális forradalom kibontakoztatásának időszakára emlékeztet az a jubileumi ünnepség, amelyet tegnap, csütörtökön délelőtti rendezett a megyei tanács művelődési osztálya és a továbbképzési módszertani intézet a makói József Attila Művelődési Központban. Dr. Forgó István, a város tanács elnöke köszöntötte a résztvevőket, a megye művelődési intézményeinek vezetőit, munkatársait, az elnökség tagjait, köztük Kovács Sándort, a megyei pártbizottság munkatársát, dr. Vezér Károlyt, a makói városi pártbizottság első titkárát, Veszti Jánost, a Népművelési Intézet osztályvezetőjét, Dr. Szalontai József, a megyei tanács művelődési osztályának vezetője tartott ünnepi megemlékezést. 1945-től áttekintette a művelődéstörténet eseményeit, elemmezte köztük a művelődési otthonok létesítésének körülményeit és jelentőségét. Ismertette a 25 évvel ezelőtti kezdődött mozgalom fejlődésének főbb állomásait. A művelődési otthonok életében az első tíz év a mennyiségi változások évtizede volt, a tárgyi feltételek megteremtése kívánt sok munkát. A megyében 1958 óta 25 új művelődési otthon jellegű intézmény, épület készült el, ezekre 70, a felújításokra pedig 14 millió forintot fordítottak. Ennek ellenére a művelődési házak 70 százaléka ma még mindig korszerűtlen, rossz besorolású épület. A hálózat teljes kiépülésének időszaka után nyílt lehetőség a tartalmi munka jobbitására. A folyamatos kor-

szerűsítést az igények és a társadalmi szükségletek változásait követelik meg — napjainkban egyre határozottabban és sürgetőbben.

Az ünnepségen adták át a jubileumi plaketteket azoknak, akik legrégebben dolgoznak a művelődési otthonok létesítésével kezdődött mozgalomban. A Kulturális Minisztérium „Művelődési otthonért” érdeméremét Miklós Sándor, a megyei továbbképzési módszertani intézet igazgatója, Molnár Zoltánné, az intézet munkatársa, Petres József a forráskutató és Borsodi Ferenc, a marosleleli művelődési ház igazgatója kapta. Dr. Szalontai József ezután

a megyei tanács emlérlapjait adta át az ünnepségen résztvevőknek, majd a művelődési központok művészeti együttesei és szolistái adták ünnepi műsort. A jubileumi megemlékezés után a Felszabadulás utcai kiállítóteremben Miklós Sándor kamarakiállítását nyitott meg. A megyei művelődési központok történetéről, munkájukról ad képet a kiállítás anyaga: fotók, dokumentumok, a művészeti csoportok eredményeit mutató oklevelek, díjak, a szakkörök tagjainak alkotásai. A makói jubileumi ünnepség este a József Attila Művelődési Központ művészeti együttesének bemutatásával zárult.

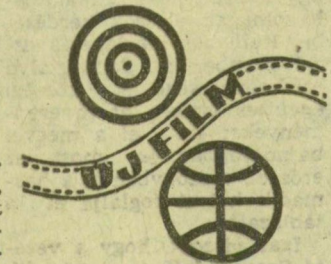
Jelbeszéd

Színes magyar film. Máriássy Judit forgatókönyve alapján rendezte Luttor Mara. Operatőr: Kende János. Zenéjét szerezte: Jenei Zoltán. Szakértő: dr. Bender György. Főszereplők: Nyíri András, Jana Brejchova, Jani Ildikó.

Az élet nagy kérdéseiről szól első filmjében tiszta szándékkal, természetes eszközökkel Luttor Mara. A felnőtté válás, a férfivá érés filmjének legfőbb motívuma, de jelentős hangsúlyt kapnak a műben az emberi jellemek, a szerelem, a barátság, az emberi kapcsolatok próbái. Egy kórházban játszódik a történet, ahová egy baleset után kerül Agh Csaba, 18 éves segédmunkás. A vizsgálatok során derül ki, hogy egyik lábát amputálni kell. A fiatal ember ottani élményei, egy kórház világának különös atmoszférája, a halál közelsége, a doktornő iránt ébredt szerelem, és egy halálos beteg diáklány őszinte barátsága érlel belőle a szertelen és felelőtlen fiúból férfit. A kórház hideg, kekesfehér világa kíséri végig a történetet, melynek elmenteként egy falusi disznótör, Budapest szilveszteréji forgataga és egy sznob társaság háziulijának felérőített, kavalkádszerű képsorai jelennek meg.

Luttor Mara filmje arra figyelmeztet, hogy fél lábbal is újra lehet kezdeni az életet, fél lábbal is teljes emberek lehetünk. Ebben a gondolatban rejlik a rendező és a forgatókönyvíró szándékainak általánosabb értelmé. Ezért választották jól, amikor egy kórház világát választották a főszereplők közegébe sarkítva, felnagyítva és erőteljesebb kontúrokkal rajzolták meg az emberi élet meghatározó próbáit. Kende

János méltó társnak bizonyult, operatőri munkája, nemcsak hogy híven szolgált egy mondanivalót, de alkotói többlettel hozzájárult a film sikeréhez. Agh Csaba szerepében középiskolási diákkal, Nyíri Andrásal ismerkedtünk meg, aki hitelesen játszotta el a sok megpróbáltatást kiáltó fiatalember alakját. A doktornő szerepében Jana

Brejchovával találkozhatunk és nagyszerű színészi alakítást nyújtott az optimizmussal teli, a halál küszöbén is az életet igenlő diáklány szerepében Jani Ildikó.

Szép maszk

Színes francia—olasz film. Roger Vailland azonos című regénye alapján a forgatókönyvet írta és rendezte Bernard Paul. Kép: Willy Lubichansky. Zeneszerző: Andre Odheir. Főszereplők: Luigi Diberti, Dominique Labourier, Gaby Sylvia, Catherine Allegret, Jean-Claude Dauphin.

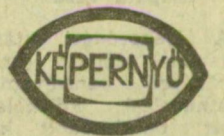
Nem olvastam Roger Vailland Szép maszk című regényét, ám a belőle készült film ösztönöségével, tisztságsággal megrendített. Egészen másfajta közegben játszódik a történet, mint az előzően ismert filmé. Politikai film a Szép maszk. Itt társadalmi osztályok csapnak össze a francia társadalom harcmezéjén. Egy olasz vendégmunkás és egy szakszervezeti mozgalomban résztvevő francia munkás nem szerelmi történetére fűzi fel az író és a rendező egy kisvárosi textilgyári munkásainak életét, egy sztrájk csúcsának kialakulását, kibontakozását, egészen a tragikus végkifejletig. A kapitalista társadalom és a kapitalista társadalom sok típusa vonul fel a filmen, a tudatos kommunistától az

ösztönös lázadón és a munkásokkal szimpatizáló, anyja ellen lázadó, de gyáva fiatal személyzeti igazgatót át egészen a profit érdekében százötven munkást elbocsátó cégtulajdonosnőig.

A szerelem nagyszerűen megfestett, lírai részleteitől a tündetés véres összecsapásáig szinte csapongnak, változnak a hangulatok, s a rendező ügyes párhuzamot von a munkások sztrájkját szervező szakszervezeti bizottság tanácskozása és a gyári igazgatóság tanácsának megbeszélése között. Azért olyan megrázó és szívbemarkoló ez a film, mert egyaránt őszinte és tiszta emberséggel ábrázol üzemi hangulatot, tündetés menetet és szerelmi jelenetet. Ebben nagyszerű segítségére vannak a rendezőnek a kiváló színészek, elsősorban a két főszereplő, a tündetésen halálisan megsebesült olasz vendégmunkást alakító Luigi Diberti és a mozgalomért, a közösségért családját és szerelmét is feláldozó-elvesztő fiatal munkásként szerepében Dominique Labourier.

T. L.

Egy ember és a többiek

Kassák Lajos novelláját Horváth Z. Gergely alkalmazta televízióra, és ő is rendezte a Budapesti Művészeti Hetek filmjeinek sorában bemutatott Egy ember és a többiek című tévéfilmet. A látottak alapján azt a furcsa kijelentést kell tennünk, hogy a rendező Horváth mintha nem értette volna egészen az adapter Horváth törekvéseit. Ez utóbbi minőségében ugyanígy Horváth Z. Gergely jól érzékeltette, hogy Beliczon éjjeliőr, a novella hőse és a többiek nem annyira a dialógusok segítenek megismerni, hanem környezetük képei, a hangulatot árasztó „beszéd” filmképek. Ezek egymásutánjából, ritmusából és „mondanivalójából” bontakozhat ki Kassák hiteles igazsága; mindig van, kell hogy legyen legalább egy ember a sok, a többi között, akiben élnek, megmaradtak emberre jellemző tulajdon-

ságok az embertelenség körülményei között. Van egy Beliczon az állati sorba kényszerített és azt szótlanul tűró munkások között, aki ha tenni nem is tud, de emlékezni, érezni és gondolkodni még nem felejtett el. A sokszor valóban „beszéd” sikerült képek egy szentelés-sivatag reménytelen, koszos, sivár fotográfiái, és az ott dolgozó rakodómunkások arcátalan tömegéről, birkanyájszerű csoportjairól készült felvételek. Kifejezőek, tartalommal telítettek. Értékükből viszont sokat veszítenek egymás mellé helyezések helyenként rosszul megválasztott módja miatt. A képi fogalmazás és az egyértelműség igénye egyszerűen, együtt érhetett a rendezőben, csak nem sikerült mindig elkerülnie, hogy a képsorok didaktikussá váljanak. Így veszítettek néhol erejükből, váltak kevésbé hatásosakká a képek, és került veszélybe mondandójuk határozottsága is.

S. E.